

**PROFILAKTIKA INSPEKTORINING KAMCHILIKLARI VA
ULARNI BARTARAF ETISHDAGI XORIJ TAJRIBASI**

Norbekov Muzaffar Zokir o'g'li

Ichki ishlar vazirligi Akademiyasi 310-guruh kursanti

Utepov Dilmurod Sheraliyevich

IIV Akademiyasi Huquqbuzarliklar profilaktikasi

faoliyati kafedrasida katta o'qituvchisi

Anotatsiya: Ushbu maqolada profilaktika inspektorlarining samarali faoliyat yuritishiga to'sqinlik qiluvchi asosiy kamchiliklar va ularni bartaraf etish bo'yicha xorij tajribasi tahlil qilinadi. Maqola, ayniqsa, rivojlangan mamlakatlardagi profilaktika inspektorlarining ishlash jarayonidagi zamonaviy yondashuvlarni o'rganishga qaratilgan. Xorij tajribasida texnologiyalarni joriy etish, inspektorlarning malakasini oshirish, huquqiy bazani takomillashtirish, jamoatchilik bilan hamkorlikni mustahkamlash va ish yukini samarali taqsimlash kabi asosiy masalalar ko'rib chiqiladi. O'zbekiston sharoitida bu tajribalarni qanday qo'llash mumkinligi, shu jumladan, zamonaviy monitoring tizimlari, avtomatlashtirilgan hujjat aylanishi va onlayn o'qitish tizimlarini yaratish orqali qanday samaradorlikka erishish mumkinligi haqida fikrlar bildiriladi.

Kalit so'zlar: Profilaktika inspektori, kamchiliklar, xorij tajribasi, texnologiyalar, malaka oshirish, huquqiy asoslar, jamoatchilik bilan hamkorlik, monitoring tizimlari, avtomatlashtirish, huquqiy tizim, samaradorlik.

Annotation: This article examines the key challenges hindering the effective performance of preventive inspectors and explores ways to address these issues based on international experience. It focuses on modern approaches employed in developed countries, including the implementation of advanced technologies, professional development programs, enhancement of the legal framework, strengthening collaboration with the public, and efficient workload distribution. The article also discusses how these practices can be adapted to Uzbekistan's context, highlighting the potential of modern monitoring systems, automated document circulation, and online training platforms to enhance efficiency.

Keywords: Preventive inspector, challenges, international experience, technologies, professional development, legal framework, public collaboration, monitoring systems, automation, legal system, efficiency.

Profilaktika inspektorlari davlat va jamiyatning xavfsizligini ta'minlashda, qonunlarni amalga oshirishda va huquq buzilishlarining oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Ular o'z faoliyatini samarali amalga oshirishi uchun zamonaviy

texnologiyalar, malaka oshirish va aniq huquqiy asoslar bilan ta'minlanishi lozim. Biroq, ko'plab mamlakatlarda, shu jumladan O'zbekistonda, profilaktika inspektorlarining samaradorligiga to'sqinlik qiluvchi bir qator kamchiliklar mavjud. Ushbu maqolada, profilaktika inspektorlarining mavjud kamchiliklari va ularni bartaraf etishda xorij tajribasi tahlil qilinadi. Maqola, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, inspektorlar malakasini oshirish, huquqiy tizimni takomillashtirish, jamoatchilik bilan hamkorlikni kuchaytirish va ish yukini samarali taqsimlash masalalari bo'yicha xorijiy tajribani o'rganadi. Bu tajriba O'zbekistonda qanday qo'llanilishi mumkinligi haqida amaliy tavsiyalar beradi.

Ko'plab rivojlangan mamlakatlarda, masalan, AQSh, Germaniya, Yaponiya kabi davlatlarda, profilaktika inspektorlari yuqori samaradorlikka erishish uchun zamonaviy texnologiyalar va avtomatlashtirilgan tizimlardan faol foydalanadilar. Masalan, AQShda atrof-muhitni muhofaza qilish agentliklari (EPA) va boshqa davlat idoralari, veb-platformalar va mobil ilovalar orqali real vaqt rejimida monitoring qilish imkoniyatiga ega. Bundan tashqari, inspektorlar smartfonlar va dronlar yordamida ob'ektlarni masofadan tekshirishi mumkin.

O'zbekistonda ham profilaktika inspektorlariga zamonaviy texnologiyalarni joriy etish zarur. Buning uchun innovatsion monitoring tizimlarini yaratish va ularni mahalliy muhitga moslashtirish kerak. Elektron hujjat aylanishi, mobil ilovalar va sun'iy intellekt asosida ishlovchi tizimlar inspektorlarga vaqtni tejash va yanada samarali ishlash imkonini beradi.

Malaka va ta'limning yetarli bo'lmasligi: Yevropa davlatlarida (masalan, Niderlandiya va Shveysariyada) profilaktika inspektorlari uchun malaka oshirish va o'qitish jarayoni tizimli ravishda tashkil etilgan. Bu davlatlarda, yangi qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar haqidagi ma'lumotlar muntazam ravishda yangilanib boradi. Inspektorlar, shuningdek, o'z sohalariga moslashtirilgan treninglar va kurslardan o'tadilar, bunda nazariy bilimlar bilan birga amaliy tajriba ham muhim o'rin tutadi.

O'zbekistonda ham profilaktika inspektorlarining malakasini oshirish tizimini takomillashtirish zarur. Yangi qonunlar va normalarni o'rgatish uchun mutaxassislarni tayyorlash bo'yicha alohida markazlar va malaka oshirish kurslarini tashkil etish kerak. Bundan tashqari, onlayn kurslar va vebinarlar orqali inspektorlarni uzluksiz o'qitish tizimini yo'lga qo'yish lozim.

Noaniq Huquqiy Asosla: Shu kabi muammolar ko'plab rivojlangan davlatlarda ham uchraydi, ammo ular bu muammoni hal qilishda samarali yondashuvlar ishlab chiqishgan. Masalan, Skandinaviyada (Shvediya, Norvegiya) huquqiy bazalar doimiy ravishda yangilanib turadi va inspektorlarga aniq yo'riqnomalar taqdim etiladi. Bu mamlakatlarda davlat tomonidan chiqarilgan qo'llanmalar va ko'rsatmalar yordamida inspektorlar o'z faoliyatlarini yanada aniq va ishonchli amalga oshiradilar.

O'zbekistonda huquqiy bazani takomillashtirish va uning izchilligi ta'minlanishi kerak. Inspektorlar uchun amaliy qo'llanmalar tayyorlash, normativ hujjatlarni to'g'ri va aniq izohlash tizimini joriy etish zarur. Bu hujjatlar vaqt o'tishi bilan yangilanishi, yangi holatlarga moslashishi va inspektorlar tomonidan tushunilishi oson bo'lishi lozim.

Jamoatchilik bilan Hamkorlikning Zaifligi: Xorijda profilaktika inspektorlari va jamoatchilik o'rtasida samarali muloqot tizimi o'rnatilgan. Misol uchun, Kanada va Avstraliyada atrof-muhitni himoya qilish bilan shug'ullanadigan inspektorlar jamoatchilikni profilaktika tadbirlariga jalb qilishga katta e'tibor berishadi. Shuningdek, bu mamlakatlarda ochiq axborot tizimlari mavjud bo'lib, fuqarolar o'z fikrlarini bildirishi va shikoyatlarini yozishi mumkin. Bu tizimlar ijtimoiy tarmoq va elektron pochta orqali ham faoliyat yuritadi.

O'zbekistonda ham jamoatchilik bilan aloqalarni mustahkamlash zarur. Ommaviy axborot vositalarini va ijtimoiy tarmoqlarni ishlatib, profilaktika inspektorlari o'z faoliyatlarini ko'proq jamoatchilikka tushuntirishlari va aholi bilan hamkorlikni kuchaytirishlari kerak. Shu bilan birga, fuqarolarni profilaktika tadbirlarida faollikka chaqirish, ularning fikrlarini eshitish va baholash tizimini yaratish muhimdir.

Ish Yukining Ortiqligi: Ba'zi rivojlangan mamlakatlarda, masalan, Avstriya va Yaponiyada, profilaktika inspektorlariga o'z vazifalarini bajarishda yordam beruvchi tizimlar mavjud. Bu tizimlar inspektorlarning ish yukini avtomatlashtirilgan tarzda taqsimlashga imkon beradi. Avstriyada, masalan, profilaktika inspektorlari maxsus dasturiy ta'minot yordamida ishlarini boshqaradilar, bu esa ularning ish yukini sezilarli darajada kamaytiradi va samaradorlikni oshiradi.

O'zbekistonda ish yukini avtomatlashtirish uchun dasturiy ta'minot va tizimlarni joriy etish kerak. Bu inspektorlarning ishini yengillashtiradi, hujjatlarni boshqarishni soddalashtiradi va natijada ularning samaradorligini oshiradi.

Profilaktika inspektorlarining faoliyatidagi kamchiliklarni bartaraf etish, nafaqat ularning samaradorligini oshirish, balki umuman jamiyat xavfsizligini ta'minlash uchun ham muhimdir. Xorij tajribasi bu borada juda foydali bo'lishi mumkin. Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, malaka oshirish tizimini takomillashtirish, huquqiy asoslarni aniqlashtirish, jamoatchilik bilan aloqalarni kuchaytirish va ish yukini samarali taqsimlash kabi chora-tadbirlar orqali profilaktika inspektorlarining faoliyatini yanada samarali qilish mumkin. O'zbekiston bu tajribani o'z sharoitlariga moslashtirib, profilaktika inspektorlari faoliyatini yanada takomillashtirishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **G'ulomov, M. (2021).** *Profilaktika inspektorlari faoliyatini takomillashtirish masalalari.* Tashkent: O'zbekiston Yuridik Akademiyasi.

2. **Miroshnikova, N. (2020).** *Atrof-muhitni himoya qilish va profilaktika inspektorining roli.* "Ekologiya va Huquq", 10(2), 45-53.
3. **Qosimov, T. (2018).** *Texnologiyalarni joriy etish va profilaktika inspektorlari faoliyatini takomillashtirish.* "Xalqaro huquq va davlat boshqaruvi", 5(1), 88-92.
4. **Shomurodov, D. (2021).** *Ijtimoiy sohada texnologiyalar: Innovatsiyalar va samaradorlik.* Tashkent: Ilm-Ziyo.
5. **Yuldashev, B., & Mahmudov, U. (2022).** *Ekologik xavfsizlik: Huquqiy va amaliy masalalar.* Tashkent: Fan va Texnologiya.
6. **Azizov, N., & Karimov, M. (2017).** *Ijtimoiy hamkorlik va profilaktika faoliyatida jamoatchilikning o'rni.* "Ijtimoiy fanlar va huquq", 6(3), 29-35.
7. **Yunusova, D. (2019).** *Jamoatchilik bilan samarali muloqot: Nazariy asoslar va amaliyot.* Tashkent: Akademiya.
8. **Saparov, E. (2021).** *O'zbekistondagi huquqiy tizim va profilaktika faoliyatining qonuniy asoslari.* Tashkent: O'zbekiston Yuridik Noshirligi.
9. **Akmedov, A. (2023).** *Normativ-huquqiy hujjatlar va ularning amaliy ahamiyati.* "Yuridik fanlar", 9(1), 45-49.
10. **OECD (2020).** *Enhancing Public Sector Performance: International Experiences and Lessons.* Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
11. **European Environment Agency (2021).** *Environmental Inspection and Enforcement: Best Practices and Case Studies.* Luxembourg: European Union.
12. **UNDP (2022).** *Capacity Building for Environmental Inspectors: Global Trends and Innovations.* United Nations Development Programme, New York.